

ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Иргэний нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн танилцуулга

Иргэний нисэхийн аюулгүй байдлыг хангах нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлэх үүднээс Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллага (ICAO)-аас “Агаарын хөлгийн ослыг шинжлэн шалгах загвар хууль”-ийг 2013 онд, “Иргэний нисэхийн аюулгүй байдлын загвар хууль”-ийг 2014 онд тус тус боловсруулж, иргэний нисэхийн тухай хууль шинээр болон шинэчлэн боловсруулж байгаа гишүүн улс орнуудад мөрдөж ажиллахыг зөвлөмж болгодог.

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн 121-т “Монгол Улсын олон улсын гэрээний дагуу нисэхийн аюулгүй ажиллагааны хяналт, зохицуулалтын тогтолцоог боловсронгуй болгох, иргэний нисэхийн аюулгүй ажиллагаа, үр ашигтай хөгжлийг дэмжихэд чиглэсэн зохицуулалтыг бүрдүүлэх, Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас гаргасан Иргэний нисэхийн аюулгүй байдлын загвар хуульд нийцүүлэх хүрээнд Иргэний нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг Монгол Улсын Их Хурал 2023 онд баталсан.

Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас Иргэний нисэхийн аюулгүй байдлын хяналтын олон улсын Байнгын хяналтын аргачлал (USOAP CMA)-ын хүрээнд бүрэн хэмжээний аудит шалгалтыг Монгол Улсад 2026 оны 4 дүгээр сард хийхээр тогтсон.

Энэхүү аудит шалгалтыг хууль эрх зүйн орчин, иргэний нисэхийн байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, агаарын навигацийн, нислэгийн, аэродромын үйл ажиллагаа, агаарын хөлгийн нислэгт тэнцэх чадварын хадгалалт, осол зөрчлийг шинжлэн шалгах, үнэмлэх, гэрчилгээжүүлэлт гэсэн 8 чиглэлээр хийж, олон улсын стандарт, зөвлөмж, дүрэм, журмын хэрэгжилт, түүнд тавьж буй төрийн хяналтын хүрээнд хянан дүгнэдэг.

Уг аудит шалгалтаар хангалтгүй, аюулгүй байдлын ноцтой асуудалтай гэж дүгнэгдвэл эргээд эрхээ сэргээх үйл явц нь бусад орны туршлагаас харахад 10 жилийн хугацаа зарцуулах, нисэхийн салбарын хөгжлийг хойш татсан, өндөр хэмжээний алдагдалд орох эрсдэлтэй.

Практик хэрэгцээ, шаардлага:

Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас дээрх бүрэн хэмжээний аудит шалгалтын урьдчилсан шатны үзлэг, шалгалтыг 2025 оны 9 дүгээр сард хийж, Монгол Улс энэхүү шалгалтад бэлэн биш, хангалтгүй үнэлгээ авахаар байгаа талаар анхааруулж, салбарын эрх зүйн орчныг сайжруулах, холбогдох хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, дүрэм, журмыг шинэчлэх, иргэний нисэхийн аюулгүй байдлын хяналт, зохицуулалтын оновчтой, бие даасан, хараат бус санхүүгийн чадавх бүхий тогтолцоог бүрдүүлэх, мэргэшсэн хүний нөөцийг бэлтгэх, сургах дадлагажуулах шаардлагатай талаар зөвлөмж өгсөн.

Тухайлбал, “Монгол Улс Иргэний нисэхийн тухай хуулийг 2023 онд шинэчлэн баталсан хэдий ч энэхүү хуульд конвенцын зохицуулалтуудыг бүрэн тусгаагүй бөгөөд өндөр эрсдэлтэй 9 үл нийцэл байгааг тодорхойлоод, аудит шалгалтаас өмнө

залруулж, конвенцын хавсралтаар тогтоосон стандартад нийцүүлэх, хэрэгжүүлэхийг зөвлөсөн.

Мөн 2025 оны 4 дүгээр улиралд Үндэсний аудитын газраас хийсэн “Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын үйл ажиллагааны үр дүн, үр нөлөө” аудитын хяналт шалгалтын үр дүнгээр илэрсэн нөхцөл байдлыг арилгах тухай зөвлөмж өгсөн.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн 33 дугаар тэмдэглэлээр Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын аудит шалгалтын бэлтгэл хангах, иргэний нисэхийн аюулгүй байдлын хяналтын тогтолцоог олон улсын стандартад нийцүүлэх зорилгоор салбарын эрх зүйн орчныг сайжруулах, шаардлагатай хууль тогтоомжийг шинэчлэх, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах талаар холбогдох арга хэмжээ авахыг Зам, тээврийн болон Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдад, Иргэний нисэхийн аюулгүй байдлыг хангах, хамгаалалтын хяналт, зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хүний нөөц, санхүүжилт чадавхыг бүрдүүлэх чиглэлээр холбогдох арга хэмжээ авахыг Сангийн сайд, Зам, тээврийн сайд болон Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын дарга нарт тус тус даалгасан.

Дээр дурдсан хэрэгцээ шаардлагыг үндэслэн хуулийн төсөлд дараах зохицуулалтыг тусгалаа:

- Хуулийн төслийн 5 дугаар зүйлээр Агаарын навигацийн үйлчилгээнд нислэгийн зураг, нисэхийн мэдээлэл, нисэхийн цаг уурын, хэрэглэлийн нислэгийн журмын үйлчилгээ болон эрэн хайх, авран туслах үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээлэл дамжуулах, зохицуулах үйл ажиллагаа хамаарахаар;

- Хуулийн төслийн 7 дугаар зүйлээр Засгийн газрын бүрэн эрхэд иргэний нисэхийн ерөнхий газрын хараат бус, бие даасан байдлыг хангахуйц төсөв санхүү, хүний нөөц, цалин хөлсний хэмжээг Конвенцод нийцүүлж батлахаар;

- Хуулийн төслийн 9 дүгээр зүйлээр Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын чиг үүрэг, бүрэн эрхийн баталгааг нарийвчлан зохицуулахаар;

- Хуулийн төслийн 21¹ дүгээр зүйлээр Конвенцод нийцүүлэх хүрээнд Агаарын хөлөгт авч явах баримт бичгийг нарийвчлан тодорхойлж нэмж өгсөн;

- Хуулийн төслийн 38 дугаар зүйлээр иргэний нисэхийн хяналтын байцаагчийн бүрэн эрхэд хяналт шалгалт хийх зорилгоор холбогдох объект, барилга байгууламжид саадгүй нэвтрэх болон нисэхийн баримт бичгийг шаардан гаргуулах, системд нэвтрэх талаар нарийвчлан зохицуулж өгсөн;

- Хуулийн төслийн 39 дүгээр зүйлээр агаарын хөлгийн осол, инцидентыг шинжлэн шалгах хүрээнд Агаарын хөлгийн осол, шинжлэн шалгах ажиллагаа нь Иргэний нисэхийн ерөнхий газар, шүүх шинжилгээ болон бусад байгууллагаас хараат бус байхаар тусгасан.

Дагалдаж өөрчлөлт оруулах хууль тогтоомжийн төсөл

Иргэний нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний тухай, Зөвшөөрлийн тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай

хууль, Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуулийн төслүүдийг боловсруулсан байна.

Иргэний нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн олон нийтийн хэлэлцүүлгийг 2026 оны 03 дугаар сарын 12-ны өдөр зохион байгуулж хэлэлцүүлэгт оролцогчдоос өгсөн холбогдох саналыг хуулийн төсөлд тусгасан.

---oOo---

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Иргэний нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн танилцуулга

Иргэний нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай төслийн үзэл баримтлалд дурсан хууль зүйн болон практик хэрэгцээ шаардлагын дагуу Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.4 дэх хэсэгт заасны дагуу нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөл боловсруулсан бөгөөд 25 дугаар зүйлийн 25.1.1, 25.1.2-д заасан хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хуулийн нийт заалтын 50 хувь дотор багтаж байгаа болно.

Хуулийн төслийг Үндэсний аудитын газраас Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын үйл ажиллагаанд хийсэн аудитын тайлан, Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ази, Номхон далайн бүсийн төвийн “Хамтарсан ажиллагааны баг”-аас Монгол Улсад 2026 оны 04 дүгээр сарын 22-ноос 05 дугаар сарын 05-ны өдрүүдэд хийх Иргэний нисэхийн аюулгүй байдлын олон талт хөтөлбөр (USOAP)-ийн аудит шалгалтын бэлтгэл ажилд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор дараах 8 чухал элементийн хүрээнд хийсэн урьдчилсан үнэлгээний тайлан болон Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан аргачлалын дагуу хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан судалсан тандан судалгаа, хуулийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээ, хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцооны судалгааны тайланг тус тус үндэслэн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа хуулийн төсөлд тусган 38 зүйл, 180 заалтыг хөндсөн нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг боловсрууллаа.

Хуулийн төслийг Зам, тээврийн яамны цахим хуудаст 30 хоног байршуулж иргэдээс санал авах ажиллагааг хуульд нийцүүлэн зохион байгуулсан болно.

Хамтарсан ажиллагааны багийн урьдчилсан шалгалт: Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ази, Номхон далайн бүсийн төвийн “Хамтарсан ажиллагааны баг”-аас Монгол Улсад 2026 оны 04 дүгээр сарын 22-нд эхлэх Иргэний нисэхийн аюулгүй байдлын олон талт хөтөлбөр (USOAP)-ийн аудит шалгалтын бэлтгэл ажилд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор дараах 8 чухал элементийн хүрээнд урьдчилсан үнэлгээ хийсэн. Үүнд:

Код	Шалгах хүрээ	Конвенцийн хавсралт
LEG	Хууль, эрх зүйн орчин	Хавсралт 19
ORG	Иргэний нисэхийн эрх бүхий байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт	Хавсралт 19
PEL	Нисэхийн үнэмлэхжүүлэлт	Хавсралт 1, 19
OPS	Нислэгийн үйл ажиллагаа	Хавсралт 6, 9, 18, 19 PANS-OPS
AIR	Нислэгт тэнцэх чадварын үйл ажиллагаа	Хавсралт 6, 7, 8, 16, 19
AIG	Агаарын хөлгийн осол, зөрчлийг шинжлэн шалгах	Хавсралт 13, 19
ANS	Агаарын навигацийн үйлчилгээ	Хавсралт 2, 3, 4, 5, 10, 11, 12, 15, 19 PANS-ATM
AGA	Аэродром, газрын үйлчилгээ	Хавсралт 14, 19

Уг урьдчилсан аудитын хүрээнд хяналтын 8 чиглэлээр өндөр эрсдэлтэй 9 үл нийцэл байгааг тодорхойлоод, түүнийг 2026 оны 04 сарын 22-нд Монгол Улсад эхлэх аудит шалгалтаас өмнө засаж, Конвенцын хавсралтаар тогтоосон стандартад

нийцүүлэх, хэрэгжүүлэх тодорхой зөвлөмжийг нэг бүрчлэн өгсөн болно. Хамтарсан ажиллагааны багийн урьдчилсан шалгалтаар өндөр эрсдэлтэй гэж тогтоогдсон дараах чиглэлүүд байна. Үүнд:

- Иргэний нисэхийн тухай хуульд гишүүн орны иргэний нисэхийн харилцааг зохицуулсан үндсэн зохицуулалт зохих ёсоор тусгагдаагүй, конвенцын шаардлагад нийцээгүй, зөрчилтэй. Монгол Улсын олон улсын гэрээгээр хүлээсэн иргэний нисэхийн аюулгүй байдлыг хангах, хяналт, зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын хараат бус, бие даасан байх эрх зүйн статусыг хуулиар тогтоож, баталгааг хангах;
- Салбарын сайд нь СЕ-2 түвшний буюу иргэний нисэхийн дүрмүүдийг баталж, Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын дарга нь СЕ-5 түвшний хяналт шалгалтын заавар журмыг баталж байгаа нь Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын бие даасан байх конвенцын шаардлагатай зөрчилдөж, Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын бүх стандарт, зөвлөмжийн нэмэлт өөрчлөлтүүдийг цаг хугацаанд нь иргэний нисэхийн дүрэмд тусгахад сөргөөр нөлөөлж байгаа нь Монгол Улсын нийцэлд ноцтой эрсдэл үүсгэж байна.
- Иргэний нисэхийн аюулгүй байдлыг хангах, нисэхийн аюулгүй байдлын хяналт, зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд хангалттай санхүүгийн эх үүсвэрийг ямар замаар олж авахыг хуульд тодорхой заах;
- Хяналт шалгалтын үйл ажиллагааг ИНЕГ-ын даргаас эрх шилжүүлэн томилсон мэргэшсэн иргэний нисэхийн хяналтын байцаагчид гүйцэтгэх ёстой. ИНЕГ-ын иргэний нисэхийн хяналтын байцаагчид нь хяналт шалгалтыг зохион байгуулахад шаардлагатай сургалтад хамрагдсан байх ёстой ч, одоогийн сургалтын арга нь системтэй биш;
- Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангахад шаардлагатай санхүүжилтийн эх үүсвэр, түүний зохион байгуулалт, нисэхийн аюулгүй байдлын хяналтыг үр дүнтэй, тогтвортой явуулахад шаардагдах зохих мэргэшсэн, туршлагатай боловсон хүчнийг бүрдүүлэхэд санхүүгийн болон бусад нөөц хангалттай байх боломжийг салбарын гол хуульд тусгах;
- Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын дарга нь үйл ажиллагааны эрх зүйн зохицуулалт (СЕ-2) болон техникийн гарын авлага, заавар журам, туслах хэрэгслүүд (СЕ-5)-ийн хүрээнд иргэний нисэхийн дүрэм, журам, аэродромын төлөвлөлтийн шаардлага, үйл ажиллагаа болон нисдэг тэрэгний талбайтай холбоотой журам, зохицуулалтыг цаг хугацаанд нь батлах, шинэчлэх бүрэн эрхтэй байхаар хуульд тусгах;
- Эрх шилжүүлэх тогтолцоог уялдаатай, тодорхой болгох, мөн дүрмийн шаардлагаас чөлөөлөх зохицуулалтыг нэмж тусгах;
- Чикагогийн Конвенц болон Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын стандарт шаардлагуудын дагуу агаарын хөлөгт авч явах баримт бичиг, нислэгийн бүртгэлийн дэвтэр, аюултай барааны зохицуулалтыг тусгах;
- Нислэгт тэнцэх чадварын дүрэм нь Конвенцын Хавсралт 6, 7, 8, 16-д орсон сүүлийн өөрчлөлтүүдтэй нийцсэн байх ёстой бөгөөд стандартын дагуу цаг алдалгүй шинэчлэх шаардлагатай тул Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын дарга нь тодорхой

үйл ажиллагааны дүрэм, бусад дагаж мөрдөх журам, заавар, мэдэгдлийг цаг алдалгүй батлах, эсвэл шинэчлэх эрхтэй байхаар тусгах;

- Агаарын хөлгийн осол, зөрчлийг шинжлэн шалгах алба нь гэрч болон шинжлэн шалгах ажиллагаанд ач холбогдол өгөх бусад хүмүүстэй ярилцлага хийх (Протокол асуулт 6.027), Агаарын хөлгийн осол, зөрчлийг шинжлэн шалгах ажиллагааны тэмдэглэлийн хамгаалалтыг хангах (Протокол асуулт 6.031), Бүхээгийн ярианы бичлэг болон агаарын хөлгийн нислэгийн үеийн өгөгдөл дүрс бичлэгийг нууцлах, задруулахгүй байхыг баталгаажуулах (Протокол асуулт 6.029) талаах зохицуулалтыг тусгах;

- Чикагогийн Конвенцын 1 дүгээр зүйл “Бүрэн эрхт байдал”, 2 дугаар зүйл “Нутаг дэвсгэр”, 12 дугаар зүйл “Нислэгийн дүрэм”, 25 дугаар зүйл “Аюул тулгарсан агаарын хөлөг”-ийн хүрээнд аюул тулгарсан агаарын хөлөгт тусламж үзүүлэх талаар, 3 bis зүйлийн хүрээнд агаарын хөлгийн аюулгүй байдал, зорчигчдын амь насанд аюул учруулахгүй байх талаар тус тус тодорхой зохицуулалт тусгах;

- Монгол Улсын хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолтод заасан нэр томъёог Чикагогийн Конвенц болон түүний хавсралтад заасан нэр томъёотой нийцүүлэх болон нислэгийн зургийн үйлчилгээ, хүрээлэн буй орчинд нөлөөлөх иргэний нисэхийн нөлөөллийн талаар заалт оруулах;

- Зөрчил гаргагчид хүлээлгэх хариуцлага, албадлагын арга хэмжээг Иргэний нисэхийн тухай хуульд тодорхой тусгах;

- Иргэний нисэхийн тухай хуульд Иргэний нисэхийн ерөнхий газар нь боловсон хүчний үнэмлэх, агаарын операторын гэрчилгээ, бүртгэлийн гэрчилгээ, нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээ, агаарын хөлгийн радио станцын лиценз, аэродромын гэрчилгээ, зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох болон агаарын хөлгийн радио станцын лиценз олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох эрхтэй байхаар, түүнчлэн агаарын хөлөгт авч явах баримт бичгийг хуульд тусгах;

- Иргэний нисэхийн хяналтын байцаагч нь хяналт шалгалт хийх зорилгоор иргэний нисэхийн үйл ажиллагаатай холбогдолтой дараах объект, барилга байгууламжид саадгүй нэвтрэх, хяналт шалгалтын чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилгоор дараах нисэхийн баримт бичигтэй саадгүй танилцаж, шалгах боломжийг хуульчлах;

- Иргэний нисэхийн тухай хуульд Чикагогийн Конвенцын 83 bis зүйлд заасан чиг үүрэг, үүргийг шилжүүлэх тухай зохицуулалт, эрх шилжүүлэх зохицуулалт болон олон улсын навигаци хийж буй агаарын хөлөг бүрд аяллын бүртгэлийн дэвтэр хөтлөх ёстой талаар зохицуулалтыг хуульд нарийвчлан тодорхой тусгах тусгах.

Үндэсний аудитын газраас хийсэн аудит: Үндэсний аудитын газраас Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын үйл ажиллагаанд аудит хийгээд “*өргөн уудам нутаг дэвсгэртэй, хүн амын суурьшил сийрэг, далайд гарцгүй Монгол Улсын хувьд иргэний нисэхийн салбар нь гадаад ертөнцтэй холбогдох үндсэн гарц бөгөөд улс орны хөгжлийн стратегийн чухал тулгуур*”¹ болохыг онцлоод дараах дүгнэлт гаргасан:

¹ УАГ “Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын үйл ажиллагааны үр дүн, үр нөлөө” тайлангийн 16 дахь тал.

- Төрийн бодлого, тогтолцооны алдаанаас иргэний нисэхийн салбар мэргэшсэн хүний нөөцийн дутагдал, техник технологийн хоцрогдолд орж, олон улсын өмнө хүлээсэн аюулгүй байдлыг хангах үүрэг алдагдах эрсдэлтэй байна;

- Олон улсын гэрээний дагуу үндэсний эрх зүйн орчныг бүрдүүлээгүй, салбарын бодлого, эрх зүйн зохицуулалт, хууль хоорондын нийцэл алдагдсан;

- Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлсний хураамжийг улсын төсөвт төвлөрүүлж байгаа нь салбарын аюулгүй байдал, хяналтын тогтолцоог хангах Олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлж чадахгүй нөхцөлд хүргэж байна;

- Иргэний нисэхийн ерөнхий газар нь нэг талаас Засгийн газрын агентлаг буюу төрийн захиргааны байгууллага, нөгөө талаас ТӨААТҮГ гэсэн хэлбэрээр үйл ажиллагаа явуулж, 2 өөр хариуцлагын хэлбэрийг нэг байгууллага хэрэгжүүлснээр эрх олгох, хянах чиг үүрэг, бодлогын хэрэгжилт, салбарын бодлого зохицуулалт, хяналтын чиг үүргийг давхар хэрэгжүүлж, санхүүгийн зохистой удирдлагыг хангахад хүндрэл учруулсан;

- Иргэний нисэхийн салбар нь олон улсын стандартад тулгуурлан аюулгүй, найдвартай нислэгийн үйл ажиллагааг хангах өндөр хариуцлага, нарийн мэргэжлийн зохицуулалт шаарддаг онцгой салбар. Гэтэл Монгол Улс ОУИНБ-д гишүүнээр элссэнээр нислэгийн аюулгүй ажиллагааны хяналт, гэрчилгээжүүлэлт, хяналтын тогтолцоог тасралтгүй сайжруулах үүрэг хүлээж, агаарын тээвэрлэгч болон иргэний нисэхийн үйлчилгээ эрхлэгч байгууллагуудад гэрчилгээ олгох, байнгын хяналт шалгалт явуулах мэргэжлийн үйл ажиллагааг гүйцэтгэх мэргэшсэн байцаагч, мэргэжилтний нөөц дутагдалтай нь салбарын хяналтын үр нөлөө, аюулгүй ажиллагааны үнэлгээний чанарт сөргөөр нөлөөлөх нөхцөл үүссэн;

- Иргэний нисэхийн ерөнхий газар нь төрийн захиргааны байгууллагад хамаарч, ажилтан, албан хаагчид нь төрийн жинхэнэ албан хаагч байхаар байна. Гэтэл конвенцын хавсралт 19 “Аюулгүй байдлын удирдлага” болон Doc.10070 “Иргэний нисэхийн аюулгүй байдлын байцаагчийн чадамжийн гарын авлага”-д иргэний нисэхийн байцаагчийн мэдлэг, ур чадвар, чадамж, байцаагчийг ажиллуулах орчин нөхцөл, сургалтын үе шат, чадавхжуулах тогтолцоо, гүйцэтгэлийн үнэлгээ зэргийг нарийвчлан заасан, энэ 2 шаардлага хоорондоо зөрчилдөж байгаа;

- Агаарын тээвэрлэгч болон иргэний нисэхийн үйлчилгээ эрхлэгч байгууллагуудад гэрчилгээ олгох, байнгын хяналт шалгалт явуулах мэргэжлийн үйл ажиллагааг гүйцэтгэх мэргэшсэн байцаагч, мэргэжилтний нөөц дутагдалтай нь салбарын хяналтын үр нөлөө, аюулгүй ажиллагааны үнэлгээний чанарт сөргөөр нөлөөлөх нөхцөл үүссэн.

Улмаар уг аудитын үр дүнг үндэслэн хуулийн этгээдийн хариуцлагын давхардсан хэлбэрийг арилгах албан шаардлагыг Иргэний нисэхийн ерөнхий газарт, олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргийн дагуу иргэний нисэхийн аюулгүй үйл ажиллагаа явуулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, агаарын навигацийн үйлчилгээний хураамжаас төвлөрүүлж буй орлогыг зориулалтын дагуу зарцуулах зохион байгуулалтын арга хэмжээ авах албан шаардлагыг Зам, тээврийн сайдад тус тус даалгасны дагуу энэхүү төслийг боловсруулсан болно. Үүнд:

- ✓ Хуулийн төслийн 5 дугаар зүйлээр Иргэний нисэхийн тухай хуулийн нэр томьёог Чикагогийн Конвенцын шаардлагад нийцүүлэх хүрээнд

“зорчигч”, “нисэхийн баримт бичиг”, “ноцтой инцидент”, “улсын нутаг дэвсгэр” зэрэг нэр томьёог шинээр нэмж тусгалаа;

- ✓ Хуулийн төслийн 8 дугаар зүйлээр Салбарын сайд болон Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын даргын чиг үүргийг Конвенцын шаардлагад нийцүүлэхээр холбогдох хэсэгт нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар;
- ✓ Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын хараат бус, бие даасан байдлыг хангах, санхүүгийн эх үүсвэрийг Конвенцын шаардлагад нийцүүлэн тодорхой заах замаар дээр дурдсан тайлангуудад дурдсан зөрчлийг хууль зүйн хувьд арилгах, агаарын навигацийн хураамжийн тодорхой хувийг зориулалтын дагуу зарцуулахыг хуулийн төслийн 9 дүгээр зүйлд холбогдох нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар санал боловсрууллаа;
- ✓ Хуулийн төслийн 9 дүгээр зүйлээр Иргэний нисэхийн салбарын байцаагч болон мэргэжилтнүүдэд Төрийн албаны хууль болон Конвенцын хавсралтаар тавигдаж буй хоорондоо зөрчилтэй шаардлагыг Конвенцын шаардлагад нийцүүлэх хүрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар боловсрууллаа;
- ✓ Хуулийн төслийн 11 дүгээр зүйлээр Эрх шилжүүлэх зохицуулалтыг Конвенцын шаардлагад нийцүүлэн эрх олгох, эрх шилжүүлэх, итгэмжлэл олгох болгон нарийвчлан өөрчлөн найруулахаар тусгалаа;
- ✓ Иргэний нисэхийн дүрмүүдтэй холбогдох хуулийн зохицуулалтыг Конвенцын шаардлагад нийцүүлэх хүрээнд хуулийн 12 дугаар зүйлийн холбогдох хэсэгт нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар тусгалаа;
- ✓ Хуулийн төслийн 14, 21¹ дүгээр зүйлээр Агаарын хөлгийн бүрдэл хэсэг болон агаарын хөлөгт авч явах баримт бичиг, хүрээлэн буй орчны хамгаалалт, агаарын тээвэрлэгчийн болон агаарын хөлгийн даргын үүргийг Конвенцын шаардлагад нийцүүлэх хүрээнд хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар тусгалаа;
- ✓ Хуулийн төслийн 25 дугаар зүйлээр Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны Засаг дарга нь аюул тулгарсан агаарын хөлгийн талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ болон хүлээх үүрэг, эрлийн ажиллагааг зогсоохтой холбоотой зохицуулалтыг нэмж тусгалаа;
- ✓ Хуулийн төслийн 27¹ дүгээр зүйлээр Нисэхийн цаг уурын үйлчилгээ үзүүлэх эрх бүхий байгууллагын талаар нэмж тусгалаа;
- ✓ Хуулийн төслийн 32 дугаар зүйлээр аэродромын аюулгүйн бүсийг Конвенцын шаардлагад нийцүүлэн холбогдох зохицуулалтыг нэмж тусгалаа;
- ✓ Хуулийн төслийн 38, 39 дугаар зүйлээр Иргэний нисэхийн хяналтын байцаагчийн бүрэн эрх, түүний ажиллах нөхцөл, баталгааг Конвенцын шаардлагад нийцүүлэхээр өөрчлөн найрууллаа;

- ✓ Хуулийн төслийн 39¹ дүгээр зүйлээр Иргэний нисэхийн баримт бичиг олгох, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох зохицуулалтыг Конвенцын шаардлагад нийцүүлэн нэмж тусгалаа;
- ✓ Агаарын хөлгийн осол, хэргийг шинжлэн шалгах байгууллагын тухай ойлголтыг Конвенцын шаардлагад нийцүүлэн хуульд тодруулахаар төсөлд тус тус тусгалаа.

Иргэний нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар дараах үр дагавар гарна. Үүнд:

- Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын бүрэн хэмжээний аудит шалгалтад амжилттай хамрагдах, ингэснээр улс орны хөгжлийн стратегийн чухал тулгуур болсон иргэний нисэхийн салбарын үйл ажиллагааг хөгжүүлэх, улмаар аялал жуулчлал, гадаад худалдаа, эдийн засаг, хамтын ажиллагаа өргөжих;
- Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын үйл ажиллагааны бие даасан, хараат бус байдал хангагдах, Монгол Улсын олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргийг биелүүлж, иргэний нисэхийн аюулгүй байдлыг хангах, нисэхийн аюулгүй байдлын хяналт, зохицуулалтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх;
- Иргэний нисэхийн салбарын мэргэшсэн хүний нөөцийн дутагдал арилах, агаарын навигацийн үйлчилгээний инженерийн дэд бүтэц, техник, тоног төхөөрөмжийн хангалт, ашиглалтыг сайжруулах боломж бүрдэх, зэрэг олон талын эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Дагалдаж өөрчлөлт оруулах хууль тогтоомжийн төсөл

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын нэгдсэн орсон Олон улсын иргэний нисэхийн тухай Чикагогийн конвенц, түүний хавсралтууд, холбогдох стандартын шаардлагад нийцүүлэн, дотоодын холбогдох хууль тогтоомжтой уялдуулан боловсрууллаа.

Мөн Иргэний нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний тухай, Зөвшөөрлийн тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль, Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуулийн төслүүдийг дараах байдлаар боловсруулсан болно. Үүнд:

1.Хуулийн төслийн 27¹ дүгээр зүйлд Нисэхийн цаг уурын үйлчилгээ гэсэн зүйл шинээр нэмэгдсэнтэй холбогдуулан Ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний тухай хуулийн 10 дугаар зүйлд “Монгол Улсын иргэний агаарын тээврийн хөлгийн баг нислэгийн үед нислэгийн замын дагуух цаг уурын байдлыг тодорхойлж ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний байгууллагад дамжуулна. Агаарын хөлгөөс цаг уурын мэдээ дамжуулах журмыг төрийн захиргааны байгууллага, иргэний агаарын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хамтран тогтооно” гэж тус тус заасныг “Нислэгийн үед нислэгийн замын дагуух цаг уурын үйлчилгээг Иргэний нисэхийн тухай хуулийн 27¹.1-д заасан нэгж үзүүлнэ”, “Нисэхийн цаг уурын үйлчилгээний баримт бичгийг Иргэний нисэхийн тухай хуулийн 27¹.2-т заасны дагуу батална.” гэж нэмж өөрчлөх төсөл боловсруулсан.

2.Зөрчлийн тухай хуулийн 14.8 дугаар зүйлд заасан Иргэний нисэхийн тухай хууль зөрчих зөрчил хэт ерөнхий тул зөрчлийн төрлийг нэрлэн зааж, түүнд оногдуулах шийтгэлийн хэмжээг гарах эрсдэл, үр дагавартай уялдуулан, иргэний нисэхийн аюулгүй байдал, аюулгүйн хамгаалалтыг хэлбэрэлтгүй хангуулахад чиглүүлсэн зохицуулалтуудыг тусгав. Улмаар зарим төрлийн зөрчлийг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны харьяалалд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан төслийг боловсруулсан.

3.Хуулийн төслийн 9 дүгээр зүйлийн 9.6.2 дахь заалтад “иргэний нисэхийн хяналт, зохицуулалтын төлбөртэй үйлчилгээнээс төвлөрүүлсэн орлого”-оос иргэний нисэхийн ерөнхий газар санхүүжих, 10 дугаар зүйлийн 10.2.11 дэх заалтад “иргэний нисэхийн хяналт, зохицуулалтын төлбөртэй үйлчилгээний төрөл, төлбөрийн хэмжээг тогтоох” гэж тусгасан тул Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулж, иргэний нисэхийн үйл ажиллагаатай холбоотой зохицуулалтуудыг хүчингүй болгуулах хуулийн төсөл боловсруулсан.

4.Зөвшөөрлийн тухай хуульд заасан 5-10 хоногийн дотор олгож буй зөвшөөрөл нь Иргэний нисэхийн дүрмийн шаардлагын дагуу олгож буй зөвшөөрлөөс ялгаатай. Өөрөөр хэлбэл учирч болох эрсдэл нь нөхөж баршгүй их бөгөөд хор, хохирол хүний амь нас, цаашлаад улс орны эдийн засаг, дэлхийд эзлэх байр суурьтай салшгүй холбоотой байдаг учир нисэхийн үйл ажиллагаа, үйлчилгээнд үзүүлэх зөвшөөрлийг олон улсын байгууллагаас гаргасан стандарт шаардлагад нийцүүлсэн дүрмийн хүрээнд олгох нь өөрөө нисэхийн аюулгүй байдал болон аюулгүйн хамгаалалтыг хангах үндэс болж байдаг учир бусад энгийн болон тусгай зөвшөөрлөөс ялгаатай байдаг ба Иргэний нисэхийн тухай хуульд Зөвшөөрлийн тухай хуульд заасан зөвшөөрлүүдийг бүрэн зохицуулсан тул Зөвшөөрлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл тус тус боловсруулсан болно.

---oOo---